

Loyiha rahbari:
Filologiya fanlari doktori (DSc), professor,
Raupova Laylo Raximovna
E-mail: Laylo-74@mail.ru
Tel: +998 90 930 61 51

Loyihaning maqsadi: O‘zbek tili ta’limiy korpusini yaratish: maktab, lisey, kollej o‘quvchilari, oliy ta’lim talabalari ta’limda foydalanadigan asosiy resurslar bazasini – ta’limiy korpusni yaratish. Loyihada o‘zbek tilining ta’limiy korpusi, uning o‘ziga xos xususiyati, ijtimoiy, leksikologik, ta’limiy va boshqa sohalardagi ahamiyati, korpus lingvistikasi tarixi, korpus turlari, ta’limiy korpusining lingvistik qimmatini o‘rganish, o‘zbek tili ta’limiy korpusini yaratishning lingvistik asoslarini ishlab chiqish maqsad etib belgilangan.

Loyihaning qisqacha tavsifi: O‘zbek tilining ta’limiy korpusi tilning lingvodidaktika va lingvistikada ma’lumotlarni markazlashtirish, qayta ishlash imkoniyati hamda korpusdan foydalanish ahamiyatini belgilaydi. O‘zbek tilining ta’limiy korpusini yaratish xorij tajribalaridan kelib chiqqan holda uch bosqichda amalga oshiriladi. Jumladan: birinchi bosqichda ma’lumotlar elektron kutubxona shaklida, ikkinchi bosqichda matni qayta ishlash shaklida, uchinchi bosqichda esa hajman katta, ammo sodda tegli korpuslar yaratiladi. Ta’limiy korpusning loyihalash va tuzish texnologik jarayonlari o‘rganilib, tegning korpusda matni qayta ishlashni belgilab berishi, teg so‘z shakllarning grammatik belgilarini ko‘rsatishi va korpus menejerining qidiruv, saralash, filtrlash vazifasi va uning BONITO, XAIRA, SARA, SQR, DDS va boshqa turlarida ish olib boriladi. Ta’limiy korpusni yaratishda o‘zbek tilining ilmiy, amaliy maqsad va vazifalari, milliy, parallel, multimodal korpuslardan farqi, ta’limiy korpusining tuzilishi, tarkibi, hosilasi xorij tajribasi asos sifatida e’tiborga olinadi.

Loyiha asosida yaratiladigan mahsulotlar xorijiy universitetlarda, til markazlari, elchixonalar qoshida tashkil etilgan kurslar tinglovchilariga o‘zbek tilini tizimli ravishda o‘rganishga shart-sharoit yaratadi. Shuningdek, loyiha mahsulotlari xorijdagi hamkorlik qilinayotgan oliy ta’lim muassasalariga, xorij elchixonalari tasarrufidagi markazlarga, xorijda o‘zbek tili sohasida ilmiy tadqiqot olib borayotgan mutaxassislariga ham taqdim qilinishi mumkin.

Ushbu loyihaning amalga oshishi xorijdagi ta'lim muassasalarini o'zbek tilining ta'limiy korpusi bo'yicha o'quv-uslubiy jihatdan ta'minlanishiga imkon beradi.

Kutilayotgan natija:

O'zbek tilining ta'limiy izohli, imloviy, orfoepik, omonim, sinonim, antonim, darajalanish, paronim va iboralar elektron lug'atining so'zligi tanlanadi.

Ta'limiy korpusning didaktik ahamiyatga ega bo'lgan matn (asar)lari, ular asosida ona tilidan foydalanish imkoniyatini oshiruvchi topshiriq materiallari bazasi tayyorlanadi.

O'zbek tili ta'limiy korpusining veb-sayti dizayni, strukturasi loyihasi tayyorlanadi.

“O'zbek tili ta'limiy korpusi” interfeysi loyihalanadi.

“O'zbek tili ta'limiy korpusi” sayti uchun domen olinadi, sayt loyihasi yaratiladi.

Xorijliklar uchun “O'zbek tili” elektron darsligining nazariy qismi loyihalanadi. Elektron lug'atning o'zbekcha so'zligi uchun material saralanadi.

“O'zbek tili ta'limiy korpusi”ga dastlabki ma'lumot va materiallar kiritiladi.

Audio va videomaterialning ssenariysi yoziladi.

O'zbek tili milliy-madaniy so'zlari glossariysining leksik materiali shakllantiriladi.

“Ona tili qomusining didaktik material va amaliy topshiriqlari tuziladi, rasmlar tanlanadi – dasturlashga tayyorlanadi.

O'zbek tilining ta'limiy izohli, imloviy, orfoepik, omonim, sinonim, antonim, darajalanish, paronim va iboralar elektron lug'atining so'zligi dasturiy ta'minotga moslashtiriladi.

Ta'limiy korpusning didaktik ahamiyatga ega bo'lgan matn (asar)lari, ular asosida ona tilidan foydalanish imkoniyatini oshiruvchi topshiriqlar majmuasi korpus interfeysiga joylashtirildi – arxitekturasi ishlanadi.

Maktab o'quvchilari uchun o'zbek tilining faol so'zlarini qamrab olgan izohli lug'at yaratiladi.

O'zbek tilining boshqa tillarda ekvivalenti bo'lmagan, tarjima qilinmaydigan leksik birliklari – milliy-madaniy so'z (lingvokulturema)larning izohi berilgan glossariy tuziladi.

O'zbekcha to'g'ri talaffuz ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan audio va videomaterial, mobil ilova qamrab olingan multimedia mahsulotlari majmuasi yaratiladi.

“Ona tili qomusining dasturiy ta'minoti tayyorlanadi.

Ta'limiy korpusning didaktik ahamiyatga ega bo'lgan matn (asar)lari, ular asosida ona tilidan foydalanish imkoniyatini oshiruvchi topshiriqlar majmuasi dasturlashtirildi, audio/video materiallar dasturga qo'shildi, ishlov beriladi.

O'zbek tili ta'limiy korpusiga multimedia materiallari o'rnatildi; uning mobil ilovasi, onlayn/oflayn varianti ishlanadi.

Qo'llanish doirasi: Ta'limiy korpus – o'zbek tilini davlat tili va ikkinchi til, shuningdek xorijiy til sifatida chuqurroq o'rganish imkonini beradi. Ta'limiy korpusni tashkil etuvchi elektron kontent – audio, video, multimediya ilovalar, talaffuz va imlo qoidalarini o'rgatuvchi dasturlar, elektron o'quv lug'atlari foydalanuvchilarga o'zbek tilini mustaqil holatda ham qulay o'rganishga sharoit yaratadi. Amaldagi o'quv dasturlari mazmunidan farqli ravishda mazkur kompleks o'zbek tilini notanish vaziyatlarda ham qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantiradi. Undan o'zbek tilini o'rganishni boshlovchilar, o'quvchilar, ota-onalar, o'qituvchilar, talabalar keng jamoatchlik foydalanadi.

Amalga oshirish: 2020-2022-yillarga mo'ljallangan № AM-FZ-201908172 raqamli “O'zbek tilining ta'limiy korpusini yaratish” amaliy loyiha doirasida (900 000 000 so'm).